

HET OUDE PAARD - de geriatrische patiënt

'Wat u moet weten over oudere paarden'

Onze paarden worden steeds ouder. Dit is hoofdzakelijk te wijten aan de evolutie van werkpaard tot recreatiepaard en de toegenomen geneeskundige zorg voor onze paarden. Oudere paarden zijn vatbaarder voor een aantal aandoeningen en ondergaan (vaak fysiologische) veranderingen. Ze vereisen dan ook extra zorg en management. We focussen hierbij vooral op gebitsproblemen bij het oudere paard evenals op het belang van een aangepast rantsoen.

Wanneer is een paard geriatrisch (bejaard)?

Gemiddeld genomen behoort een paard vanaf de leeftijd van 20 jaar tot de geriatrische patiënten, deze grens verplaatst zich echter richting 25 jaar bij onze goed verzorgde paarden. Daarnaast zijn er uiteraard vrij aanzienlijke individuele verschillen. Het leeftijdsrecord voor een paard staat momenteel maar liefst op 62 jaar ('Old Billy'). Pony's worden doorgaans ouder dan paarden.

Foto: Old Billy – het oudste paard ter wereld gestorven op 62 jaar

Wat verandert er zoal met het ouder worden?

- Minder efficiënte spijsvertering
- Minder weerstandige botten en gewrichten
- Artritis en artrose met kreupelheden tot gevolg
- Zwakker immuunsysteem en trager herstel na ziekte
- Weerkerende parasitaire infecties
- Ademhalingsproblemen
- Gebitsproblemen
- Hormonale veranderingen (bv ziekte van Cushing/PPID, EMS,...)
- Conditieverlies

- Gewichtsverlies
- Verminderde orgaanfuncties (hart, lever, nieren,...)

Wanneer moet ik ingrijpen?

Op het moment dat uw paard de eerste tekenen vertoont die gepaard kunnen gaan met bovenstaande veranderingen neemt u best contact op met de dierenarts. Vaak zijn de eerste symptomen gewichts-en conditieverlies, een doffe vacht en moeizamer eten. Het is aangeraden bij oudere paarden dan zeker eerst de tanden te controleren en indien nodig het dieet aan te passen. Ook het uitsluiten van parasitaire infecties is erg belangrijk. Ten slotte is een algemeen bloedonderzoek zinvol om de orgaanfuncties (met name lever en nieren) te evalueren en het dieet hierop aan te passen.

Tandproblemen bij oudere paarden vormen in de natuur de grootste hypotheek op de levensverwachting van het paard. Ook een oud paard dient vlot te kunnen eten, **denk dus niet dat proppen maken en langzaam eten inherent verbonden zijn met de leeftijd van uw paard!**

Foto: Het maken van proppen is in veel gevallen te wijten aan pijn. Pijn dient eerst te worden uitgesloten alvorens proppen worden toegeschreven aan een verminderd kauwoppervlak.

Het maken van proppen is meestal te wijten aan pijn, slechts in een minderheid van de gevallen is het te wijten aan een niet meer functioneel kauwoppervlak (denk hierbij aan het ontbreken van meerdere kiezen of het ontbreken van glazuur en reliëf ter hoogte van het kauwoppervlak). Aan te weinig tanden kunnen we als dierenarts weinig veranderen, maar wanneer de oorzaak pijn is dan is dit in de meeste gevallen wel te behandelen.

Tandproblemen bij het oude paard

Verskillende gebitsproblemen komen vaak voor bij oudere paarden, een greep uit de belangrijkste:

- Chronische afwijkingen die zich doorheen de tijd ontwikkelden
 - Golfgebit of trappengebit
 - Extreme haken
 - Verplaatste, gebroken en/of geïnfecteerde kiezen
 - SchaargebitTe voorkomen of beperken door periodieke gebitscontroles en/of behandelingen
- Seniele diastemata al dan niet met peridontitis (tandvleesontsteking)
 - Een diastema (meervoud diastemata) is een ruimte tussen 2 tanden. Het betreft hier meestal een spleetje tussen de kiezen waar voer zich ophoopt en gaat ontbinden. Het gevolg is een ernstige ontsteking van de omliggende structuren (tandvlees, tandkas, aanhechting tand). Deze aandoening is extreem pijnlijk en resulteert vaak in het los komen zitten van de tanden. Lees hierover meer in 'diastemata bij het paard'

Foto: Seniel diastema met bijhorende periodontitis

- 'Senile excavation' en losse tanden
 - Senile excavation of 'smooth mouth' is het fenomeen waarbij de oude tanden langzaam hun hoeveelheid glazuur verliezen, uithollen en snel erg glad worden. Het betreft een niet pijnlijk proces maar het kauwvermogen van het paard met 'gladde' kiezen gaat sterk achteruit.

Foto: Tandens afgesletten en opgebruikt tot op het niveau van de wortels. Deze tanden bevatten bijna geen glazuur meer en zijn daarom veel zachter

- Losse tanden kunnen ontstaan als gevolg van seniele diastemata of als normaal fysiologisch proces in een eindstadium van slijtage van de tand. Losse tanden veroorzaken erg ongemak en pijn in de paardenmond. Losse tanden vallen lang niet altijd vanzelf uit de mond,
- EOTRH
 - EOTRH staat voor 'Equine Odontoclastic Tooth Resorption and Hypercementosis'. Het betreft een traag evoluerende aantasting van de snijtanden (ev. hoektanden) van eerder oudere paarden. Sommige rassen zoals IJslanders lijken hiervoor extra gevoelig. De ziekte tast met name de wortels van de snijtanden aan waardoor ook hier tandvleesontsteking en uiteindelijk verlies van de tanden optreedt.

Foto: radiografisch beeld van hyperplastische vorm van EOTRH

Hoe vaak en door wie moet ik het gebit van mijn oude paard laten controleren?

Doorgaans geldt dat een jaarlijkse gebitscontrole veel problemen voorkomt. Evenwel kunnen bij oude paarden snel ernstige problemen ontstaan, een losse of gebroken kies kan uw paard erg belemmeren. Wanneer deze problemen optreden is moeilijk te voorspellen.

Het is daarom belangrijk steeds het eetgedrag van uw oude paard in de gaten te houden. Telkens u merkt dat hij moeizamer gaat eten is een controle aangewezen.

Een gebitsbehandeling bij het oudere paard is vaak pijnlijker vanwege de mogelijk ernstige aandoeningen in de mond. Daarnaast omvat deze vaker ingrepen als tandextracties of diastemata-behandelingen. Deze behandelingen dienen uitgevoerd te worden onder sedatie (versuffing van het paard) en eventueel lokale anesthesie. Ook is soms een medicamenteuze (na)behandeling noodzakelijk. Deze behandelingen mogen enkel door dierenartsen worden uitgevoerd. Ook zijn grotere correcties niet zonder risico bij het oude paard. U beroept zich best op een dierenarts die voldoende expertise heeft in deze specifieke materie.

Rantsoenaanpassingen

Aanpassingen van het rantsoen dienen steeds met de nodige omzichtigheid en langzaam te gebeuren. Paarden zijn erg gevoelig voor plotse veranderingen in hun dieet. Daarnaast is er geen standaard oplossing voor elk ouder paard. Het dieet is sterk afhankelijk van de aandoeningen en conditie van uw paard.

Algemeen geldt:

- Het oudere paard springt minder economisch om met zijn voer, hij heeft er dus vaak ook meer van nodig dan zijn jongere soortgenoot. De hoeveelheid voer die een paard per voerbeurt kan verwerken is gelimiteerd waardoor het beter is het paard meerdere keren kleinere hoeveelheden te voeren.
- Goede kwaliteit hooi, eventueel gehakseld en vooraf geweekt of aangevuld met 'gras pellets'
- Goed doorweekte bietenpulp (goede bron van vezels)
- Voorkeur voor geplette granen of nog beter ge-extrudeerde paardenvoeders. Deze laatste zijn reeds voorverhit en daardoor veel makkelijker verteerbaarder. De meeste commerciële 'senioren-voeders' bevatten ge-extrudeerde ingrediënten.
- Supplementatie in het voeder van Ca (calcium) en P (fosfor) aan een ca 1/1 verhouding. Oudere paarden hebben een grotere behoefte aan fosfor, het dieet bestaat best uit 0,3-0,4% fosfor.
- Supplementatie van vitamines (vnl. B en C)
- Voldoende proteïne-aanbod (12 tot 16% aanbevolen voor oudere paarden)
- Toevoegen van plantaardige olie (lijnzaadolie, maiskiemolie, zonnebloemolie) verhoogt de calorie-opname zonder het volume erg te vergroten. Langzame introductie en tot maximaal 250 ml/dag voor een normaal paard.

LET OP: bovenstaande gaat uit van een 'gezond' ouder paard. Indien uw paard lijdt aan bijvoorbeeld verminderde lever en/of nierfunctie dient het dieet hieraan aangepast te worden. Vraag uw dierenarts hierbij om extra ondersteuning bij het opstellen van het rantsoen.

Denk daarnaast aan extra ruwvoer zoals gehakseld hooi, grasbrokken (liefst geen echte pellets maar iets groffere 'blokjes' die geweekt worden.

Winterperiode

Oude paarden lijden meer in strenge winterperiodes, ze hebben veel energie nodig om zichzelf op temperatuur te houden. Extra energie-toevoer en beschutting voor de ergste kou zijn dan ook noodzakelijk.

Koud weer zorgt eveneens voor een verminderde wateropname, u kan dit compenseren door lauwwarm water aan te bieden en/of alle voer goed te weken. Extra zoutgift kan eveneens de wateropname stimuleren. Let wel dat steeds voldoende water makkelijk beschikbaar is.

TIP: neem op regelmatige tijdstippen foto's van je paard (zijdelings en van pal achter je paard) zodat je een goede vergelijkingsbasis hebt om de conditie van je paard te kunnen inschatten. Zie je je paard dagelijks dan is het veel moeilijker om (kleine) veranderingen over de tijd waar te nemen. Ook een meetlint om de buikomtrek te meten kan een goed idee zijn.

Voor meer informatie over het oude paard of andere gebitsproblemen bij het paard kan u steeds contact opnemen.

Stijn Teysen

www.vetrident.be

info@vetrident.be